

рев, полиция старшай лейтенана П.В. Монастырева, полиция лейтенана В.П. Дыгачевский знамяны өрө тутан кэлгэрдишлэр.

Ара дойдуга улуу сэримин төмөргүтүр октубуг, төрөбүт дойдуга улуу сэримин төмөргүтүр октубуг, "Чурапчы улуу" МТ баһылыга С.И. Яковлев, "Чурапчы улуу" МТ баһылыга С.А. Саргыдаев, Ара дойдуга улуу сэримин 1-кы степеннээх орден кавалера, "Терманын кыайлы ийи", "Бойобуой үтүөлөрүн ийи" мэтээл хайаайлы, Чурапчы улуунун, Арыялаах пөһиликтин Бочуоттаах олохтор, Тренинктэй килбиз" бөлүз хайаайлынара П.Т. Карсапанов, улуустаагы ветераннар Сөбөттүрүн бөрсөлдөтөлү М.Н. Матвеева, улуустаагы ыччат отделеин начальнига Н.В. Дьяков сураа суох сүмүт саллааттарга сүтүрүгүн сирини уурдулар. Сэрим толосунтан танауботок Сылан пөһиликтин Константин Егорович Макаров, Мугудай пөһиликтин Николай Николаевич Сивцев - 2 ааттарын үйүлөргө

степеннээх орденн, "Бойобуой үтүөлөрүн ийи", "Японияны кыайлы ийи", ал-б-э-х үбүлөйдөх мэтээл хайаайлынара -

-Ара дойдуга сэримин 1942-1947

сылларга 24-с могострелковий, 1043 стрелковий, 38-с механизированный, 54-с учебный танковий ротага сулууспалабытым. Танковий оскуолага үөрөнөн орудине хамандыра буолбутум, сержант знаменалабытым. Бизе экипаж-

УЛУУ КЫАЙЫ 68 СЫЛЫН БЭЛИЭТЭЭНИН

үйтүтүн, төрөбүт алаастарын буорун аялан өйдөбүнүк бөлүз Константин Егорович уола Г.К. Макаров уола Мугудай пөһиликтин баһылыгы ошбуулаачыга А.Н. Токтокулова уурдулар. Аттыбытыр суох өлбүт геройлар сырдык кэримдерин ыгытаан бир мүнүгө саната суох турдубут.

Улуу Кыайы 68 сылын көрсө, бийиги ортобугтар Кыайы күнүн аялсыбыт күндү дьомсугутар Иван Михайлович Павловка, Петр Төрөгөлинич Карсалаевка, Петр Афанасьевич Седалищевка, Гермоген Маркович Сибиряковка, Исаак Васильевич Сосринковка, Константин Николаевич Адамовка, Дмитрий Александрович Антипинга, Петр Павлович Софроновка, Николай Николаевич Филипповка, Егор Петрович Федоровка дьомсугутар, махталы тизгилэр, "Челябинск-40" ликвидатор - саллаат, Хоту көһөрүлүү кыттылаахтар, "Учууталлар учууталлара" бөлүз хайаайлы, Мугудай пөһиликтин бочуоттаах олохтор Г.К. Макаров сүмкөн суолталаах үтүө тылларын аягытылар.

Парад хамандыра С.И. Никитин салайлыгынан знамяны тааарбыттарын кини, өрөбүдөх мэрш дөһүлүгүр парад кыттылаахтарга строевой хаамылан тахсан бардылар. Улуу Кыайы күнүн убаастаан, сүрүн суолтатын өйдөн, үчүгөй бөлөмнөх кэлбит "Дорожжик" ХЭТ, улуустаагы үөрэх управлениета, "Сага олох" редакция, С.А. Новгородов аягынан орто оскуола, С.К. Макаров аягынан полиция тарилталарын бөлөмнөхтүн баарабат.

Чурапчы кини болуосоттар салгы Кыайы күнүтүр аялаах кэнсиз, тарилталар ийи ардыларыр эстафета ыгытылына. Бастагы болоххо С.К. Макаров аягынан гимназия бастагы микста, ийи - оскуола-интернат, үчүс - Мурун Тьямпыга орто оскуола. Ийи бөлөххө ийи-калин тусуһон, мангайы микстани О.Д.КХ тарилтэтэ ыла, ийи "Улабига" уһуһаан уола "Дорожжик" ХЭТ хамандата, үчүс бочуоттаах микстани кини баһылыга үлөһиттөр тарилталар. Кини 10-с сэрим кэмнөөр сырыа, үчүсү көрдөрүлүнэ. Бу бөлүз күнү уруйдаан, салот уота халлаанга кырайа кетте. Туругудун Улуу Кыайы 68 сылын нары күнү! Уруй буолун Ийе дойдуга немускалар кырайыан кэлбит хорсун буйуттарга - кырдьагс саллааттарга, сэрим ветераннарыгар!

Н.Д. БУРЦЕВА,
"Айылы" КуоДСК үлөһиттөрү
Д.П. МАКАРОВА, М.И. ВАСИЛЬЕВА,
Н.Д. Бурцева хаартыскага түһөрүлөргө.

Кыайы күнүн улуус киниңер үөрүлөхтөк атаарыла сэрим, хоту көһөрүлүү кыттылаахтар, тыл ветераннара кыттылы ылылар, чыгастанилар бочуоттанылар. Киниңер Г.М. Сибиряков, Г.К. Макаровтан, М.Е. Максимовтан кытастык үлөһөн ааспыт кэмнэрин, Кыайы күнүн суолтатын туһунан кэспиллэригэр көрдөстүм.

Гермоген Маркович Сибиряков - Ара дойдуга сэримин кыттылаах Ара дойдуга сэримин ийи

таах ааттыр Т-34 танкага сулдьыбытым. Араас ошук уолаттарга бары биргө сулууспалабытыр, улахан дордугу этибит.

Кыайыны Монголия сыйдан истигитит. Ротаны хамандыра старшай лейтенант ийигилэрибит. Ошук да үөрбүтүр. Өрө эксирин-эксирин пилоткабытын үһүзө быраагытаабытыр, "Ураа" хайытаабытыр.

Сэрим киниңтүн төрөбүт-үөскөбөт пөһиликтэр Ошукунга Карл Маркс аягынан колхозка үлөһөбүтүм. Электромонтер үөрүр үөрөнм локомобиланын уот бөрдөбүтүм, миксиз үлөһөбүтүм.

Сотуру 80 саастын туолуорум Кэргэмниин Мария Гаврильевна 60-ча снл биргө олордубут. 11 ошук төрөгөн улаатанарбытыр, 27 сизинэхит, 11 хос сизинэхит. Кыайы бырааһынныга мн олохтор саамай улахан суолталаах, улахан үөрүлөхк бырааһыннык.

Мария Егоровна Максимова
тыл үлө ветерана.

Кыайы буолбутун 9 саастаахпар дойдубар Сунгаар Тубей Дьярханыгар ошор эрлэхитиги истигитим. Дьомсуг "Комсомо-15 снл" колхозка үлөһүлүр. Кырдьагытын-орлук улахан үөрү буолбута. Утуулары, сыныанары бөлөккө кыайы туһугар үлөһөбүтүр тыл, дьомсуг-сэргибит эрлэхиттөр, эйэлэх олох, үйү-бөйүгүр баар буолу дини эрл барыларын дьомсуга талорбута.

Ийи үстөхтөр, ари аягытаахтар ошор убайбар, аймактарбар ошор улаапытыр Кыайы тийбизин үс кылаагы ийигиле үөрөнөн бүтөрбитим. Колхозка таабылдытынан үлөһөбүтүм. Ийи райком бастагы сэримдерини үлөһөбүт М.Н. Семенов-таажа ор көрөчүтүн сыйдыбытым, Чурапчыга кини кэлбиттаригэр биргө кэлсизбитим. Мугудайга Лыбига ферматтар ыччат тыа сиргэр тахсыны ыгырылытын өйөн, райкомол биргит 1 №-дөх путежатынан үлөһөбүтүм. Семен Петрович Максимова кэргэн тахсан, 3 орломсугут. 19 сизинэхит, 5 хос сизинэхит. Кыайы сырдык бырааһынныгы суолтата улахан. Ийиңтар бийиги олох туһугар хаанарын тохтут, сэртибө буолбут, кыайы туһа дини күүстөрүн-кыахтарын бүтүнүтүн ууран үлөһөбүт колдунни бийлэхтэрин, ыгытаахтарын, өрө тутуохтарын наада.

Григорий Константинович Макаров - Хоту көһөрүлүү, "Челябинск-40" кыттылаах, ССРС, РСФСР үөрөдиринин туйгуна, учууталлар учууталлара.

Кыайы Булуна көһөрүлүүтү сыртытаахтыга буолбута. 6 саастаах этим, Дьомсуг үөрүгүтүн сн өйдүү курдуктун. Ыам СГУ историга салаанын үөрөтүн бүтөрбитим. Челябинский атомнай авария содунун туоратыга армияга сулууспалабы сыйдан үлөһөбүтүм. Историк буоларбынан Ара дойдуга сэримгө төһөлөх улахан сиртибизим, дьомсуг-түмсүгүтүн, харах уулаах сиртибизимин үчүгөйлик бийлибим.

Бичаты үөрөтүн-иптигэ 37 снл устата оскуолага учууталынан, дьомсугтарын үлөһөбүтүм. Кыайы хайдах сиртибизимин, суолтатын үөрөтүн, историкни үйөтүлөз кыайы тийгирин үлөһөбүт. Ошукунга Токотутар, Чурапчы Диритэр краеведческой музей тарилбитим улаан тураллар. Мугудайга "Айан" кафе таһылар үйөтүлүгэ эмсэ албан ошорбутум.

Кэргэмниин Валентина Григорьевна 3 ошук төрөгөн улаатанардыгы, 12 сизинэхит, 1 хос сизинэхит. Кыайы суолтата хаан да өлбөдүбүтүм, эйэлэх, сирингэ суох олох туругудун!

Кэсэстэ Алексей СЛЕПЦОВ.

Ыам ыйын 9 күнүгөр дьомсуг-сэргэ, норуот дойдуга саастаах сандархай аламыш күн аныгар, айа-дьомсуг туругубут сирдөй сиритэр - Улуу Кыайы 68 сылын өрө күүрүлөхтөк бөлөмнөхтө. Ара дойдуга улуу сэримин төмөргүтүр октубуг, "Чурапчы улуу" МТ баһылыга С.А. Саргыдаев, Ара дойдуга улуу сэримин 1-кы степеннээх орден кавалера, "Терманын кыайлы ийи", "Бойобуой үтүөлөрүн ийи" мэтээл хайаайлы, Чурапчы улуунун, Арыялаах пөһиликтин Бочуоттаах олохтор, Тренинктэй килбиз" бөлүз хайаайлынара П.Т. Карсапанов, улуустаагы ветераннар Сөбөттүрүн бөрсөлдөтөлү М.Н. Матвеева, улуустаагы ыччат отделеин начальнига Н.В. Дьяков сураа суох сүмүт саллааттарга сүтүрүгүн сирини уурдулар. Сэрим толосунтан танауботок Сылан пөһиликтин Константин Егорович Макаров, Мугудай пөһиликтин Николай Николаевич Сивцев - 2 ааттарын үйүлөргө

Бийиги улууспутун сэримлэз сыйдыар армия кэспиллэри уола үлө фронттар барыга 2185 кини ыгырылды. Ошорон фронтга тийгит, 1909 кини сэримлэспит бийиги. Киниңертен кыртас толосунтар эрлэхиттэни 1032 буйугун октубуг.

Улуу Кыайы 68-с сыла, Улуу Кыайы өрөгөйө, уруйа барыга сэрим толосунтан эрлэхитин саллааттарга аныма. Бу күн кыайы сэримгэр ыгы-мааны кырдьагс саллааттар, 68 снл аныара өтүтүр кыайы кыттылынан кэлбит фронттаастар уола сэримгэ өлбүт бир дойдуга улуу сэримгэр ошорболо кэлэн, бырааһыннык дьомсуг суолтатын кэспиллэри ыччатка тизгилэр. Нийлиэк тарилтэтин үлөһиттөр, олохтоохтор, оскуола ошорло мустан, ол үөрүлөх күнү эрмтэн, Кыайы парадтар кыттылылар. Парады сыйы аайы үрдүк таһыма сннээс калытана знаменлаах Семен Иванович Никитин ыгыта. Кини снл кулаһынан бары парад кыттылаахтарын бир өрөт хаамтаран аялан, репорт биргит Кыайы туокулугу Кыайы знамен былаагы кыттылаахтар хамандалаата. Полиция старшай сержанта В.В. Монасты-

Конституция бу кинизлэрин редакторшабып "Сага олох" хаһыат отделин саниадижаа. А. М. Слепцов Дмитрий Павловниһа көһөрүлүү тизмэлэтэр үтүмнээхтик үлэһэбит-анал музейи үлэһиппит, албох ахтыһыры хаһыанка, сурунаалга, телевидениера таһаартарбып, кинизлэрин хомуйан онорбуг үтүөлээх, патриот киһилэрин сыһанаата. Улууе баһыһытын социалинай боһуруоскарга салбыааччы И. П. Уров Чурапчы улуунун историкталар биилэр-көстөр мистотон ылар көһөрүлүү тизмэлэтэр суруйбуг кинизлэрин, эччаты истотто сүлгүн суеһаллаах айыһыһыр буолалларын иһин; Д. П. Чекубовака махтанна, улууе салалатын эа-тыһын шараада туттарда. Кырдыастар Союзтэрин председателэ М. Н. Матвеева Дмитрий Павловну улууе эапардаастар Союзтэтиһин үлэһитэ мадды актыы.

Алексей СЛЕПНОВ

Ол көзгө буюу бардыгытын Петр Төрентемиш динин жөнөткөнтөн тахсызгы кесиретин ураты айламышынара-буюулар, көрө көстүүнөз дүйдүз айландыра, умулдузбүт түтүнөз хаты-ламышыг хартынына буюлан асылшыны синага, калэр көскили кэр-рөшүн түлүнүн турдулар.

Наталия ПУХОВА

Тэрийэр хамгаална.

Билдэр төлөтүүн: 41 - 332

Бу метатыйга тушупт 30 бѣхыны
тытан, тѳерт эра бѣхыншытын билвѣм
нэрлѳом.

Выйһыл Тааттагы уураа сууруа. Сире Хал-
лорос ууттун күһүө аһаммыт, 60 см күүрүр-
дистит. Сабара ламмытын курдук Таатта.
Бабаа үрөктөрө ыам ыйһыл 4 күлүттөн

Тайгата үрэгч Сэри Холлорс 6,7 мөл
объемнаах водохранншцааны толоро
тайһымаатагына ыһтар уу 1,02 мнэтэре дн-
аметрдаах турбартан бөөр турбанан уу-
пу толору ыһта турар. Доннай турбанан ба-
лытча уу тайһомын туһан баран, яам ий-
ын 10 күнүтэр уу тайһама 15 см түһэн, дон-
най турбанан уу түһүмтэ тохосовба О

Харбала -1 бейһыга 2004 сылтанга ту-
туллубута. Бетонный шлюз регуляторлаах
уһуна 700 м, кытима 10 м, урдугу 5 м. Уһу-
нулар кыһа сөөк 27 м куб. Директор В.К.
Колесов, кыһабынай инженер В.Е. Мака-
ров, маастар Ф.Г. Оногосов. Якутшироод
куһа бейһыга кыһабынай инженер

Бу тугуулар бирлэмүтигээ көмүскөтөт.

B. E. MAKAROV

Бүхийтэйгээ хоруй бэрт сулургу уон-
а кэстөн турар курдук. Ол эрээри бий-
ар ишпинээни хас хамнааһыа айы-
ойго-сэргээ "ороспуубулукэ ай-
ацатын баайа уоруларын" уонна
ишпинээни итгитэн туюх да барыһы
ишпинэ итэгэтэ сатыыр бэлгитигэстэр
үөрээн тахсаллар.

Борсидь-ини үһһээ бүлүүлэргэ
туту кэпсээтэ
Дьөгүүр Варыһан муус устар 26
дунугар үлэтинэн Үһһээ Бүлүү
мууһугар сырытта. Харбалаах боһуолар
Борсидьинэн Саха Өрөспүүбүлүкэтин
уларыстыбаннаһын төрүттээчилэртэн
бирдэстэрэ, биллэр бэлитигчэскэй уонна
тэстэстэһиһи үлэһит Исидор Никифо-
вич Варахов сырдык аатын кэриэстээн,
хтан-санаан, ойдобуньук мэнэ
ааһагар сибикки дьөрбөтүн уурда.

бул кинигтэн Дьегүөр Барыһаһа, хан-
аһа тийдэр өрүү буоларын курдук,
муус олохтоохторун кытта көрүстө.
Өрүүбүлүкэ салалтата промышленно-
һы сайлыһарыга тор албах бириэмэ-
нэ күүһү, сөһүннэ барыһын туһунан
һыһыга эппизтиригэр, Бэрэсидьиэн
2006 сыла Саха сириг дохуота 50 млрд.
алкубай эрэ эбит буоллар, бүгүн бу
өрүөрүү 150 млрд. солкубайга
этиһэрин санаатта. Бу "АЛРОСА" АК
итиһиһээх үлэтин түмүгэр уонна
өрсүүбүлүкэ "Сургутнефтегаз",
Транснефть, "Мечел" уонна да атын
Арассыһа бодог хампааныйалара ко-
һоһорун түмүгэр кыһалыһа.

Бюджет дохуотун манньк соьумардик
дьяаьта олюкхо-дьяаькх улахан су
дьяаьта боштуруостары Саха тирэ бой-
дьяаьта быһаарарьгар кыады биэрди. Холбо-
дьяаьта, бюджет үлэһиттэрин хамнастарын
дьяаьта ардыгар. Бүтүн агардас бюджет айттын
дьяаьта үлэһиттэрин хамнастарьгар 60 млрд. сол-
дьяаьта ордук харчы барар. Көрөргүт
дьяаьта, ити өрөстүүбүлүкэ алта сыл-
дьяаьта ылар дохуотуттан элбөх буолан
дьяаьта.

Өрөспүүбүлүккэ дьыа-уот коммуналь-
най хайайыктыбатын (ДБКХ) тарифтара
үрдүүлэрин тохтотууга 17 млрд солкуо-
байы тыһыар. Онон Саха сиритэр иһилим-
иннэр аналыах тарифтар Дальнай Вос-
ток үрдүнэн саямай намыһахтар. Хаба-
рскэй, Владивосток уонна Благовещен-
скэй алохтоохторо Саха сирин дьону-

наар ар алдари талуулхэр. ДЫКХ тарифтра-
Бурейскэй автономнай уобаласка эрэ
бидигтонхээр намайхтар.

Өссө бир базис түгүлүнөн промышлен-
леналы хампааныйалар дохуоттарын
улааттыгы тыа сириг дыйаланан өтүүргө
- харчыны тыа сириг хаһайыстыгытын
производстволугар уюнна тыа сириг дьо-
нун олохторун-дыахтарын тутсарыгы
угар кыагы бизириг буолар. Тыа сириг
сайыларыгы анардас быгыгыг дыйла
Саха сириг бюджеттигтан 10 млрд. көрүнө
солкуобай көрүлүнө. Ол ийигер оскуола-
лары, өр саадтарыг, хочуотунайдары
уонна социальный эйгэ итин объекттарын
тутууга.

Бигэр өгүүтгэн: промышленная територи-
галарга куруутун каадыр тийибет. Омон
күннелэргэ олохтоох дьон ортотуттан
үлөһүг ийин өрүү ирдэһэр. Кэлин эрэ ыра-
актан аралыахтааһар, үлөһүптэри мөстө-
түтэр наймалаһар чөлөөһүг биллэр.

Үрдүк квалификациялаах специалисттар тийибэттэрэ промшчлененска хамна таһымын эмия быһаарар диэххэ сэт. Холбоура, "АЛРОСА" хамтааныһыага 2012 сыл түмүтүн орто хамнас 79 тыһыынча салсуобайы куоһарда. Бу билиһи ыччанытыгар олох үрдүк таһымын уонна үлэнист быһыһытынан үүпүүнү-сайдыһы хааччытар идэни баһыһыгар утуһуулаах буслуохтаах. Хайа баһарар саллаа баһаахха сэт: горнякка, төһөр суолта, нииби эбэтэр таһы хостосһунна.

Дьөгүөр Барыһаан Уһаа Бүлүү улуунун олохтоохторун кытта көрсүһүүтэ үс чаас устата салданан барда. Дьону албох, араас болпуруос интиригиниргэтэр. Нэһиликкээлэх пууштары таастааныттан уонна оҕо саадтарын тутууттан саралаан, арыгылааһыны кылга охсуһуута уонна интернет быһааныгар тийиэ Виллэй турар, ийытыла-хоруй! калыбынан быстылыбыт испитиэ, Коресидиэн хас биһрдии ыаматы-чымчыгы ырытан, сиһилии испеи тулар бириэмэтэ суоҕа. Онон киин бөрилдибит болпуруостар сүрүннэрин эрэ туһунан эпистэ Багар, олиһин Саха сиртэр промышленноһы сайыһарыан тоҕо ирдэнэр диин ийытыта эпиптээс, бигини сашабытыгар улахан суолталаллах көксө ымпык-чымпык этилиһибөөс хаалбыта буолуо. Холубра, муус устар 2 күнгүтэ Дьоккуускайга мы

[illegible]

Дэгсүүр Варьшан өрсүүбүдүгэ энэ хэргээр улахан суулгалах юм гэж бэлэн түгэн тулган эмэл эгэ барбата. Ол "Газ-пром" хамгааныяа бийлэгштан Саха сирин арваа өгүүгөр Чайлыгда нэлэ уосна гавс бийдвэх сирин баһылааһыны сарлааһына уосна Томтор динг сүдх тымор бийдвэх сиргэ куоснурууу бийлэриг буюлар.

Бодогт хамгаанынхны зар
вэрсүүбүдүгээр килимнээр туту биз-
ризай? Буолариллы, Саха сирин судар-
ыстыбанный бюджетын дохуота боччум-
наахтык улаатылтын. Ол арга олох-
дыах наадатыгар барар орокуот эмээ
улаатыга, бюджеттэктар хамнастара
үрдүө сага оскуолалар тутулуохтара
уда. Ону тэбэ техникескэй идэлэх спе-
циаликтар өссө быдыаһык буолуохтара.
Ити промышленноска үлэтин кыриэн
бадыах олохтоох ыгачка суолу арый-
ыар. Маны сөргө "Газпром" Чайынганы
баһылыгарын туһунан этэрбитигэр, таас
магистральнай турбатын тутуу -
Стручүмэ, Алдан уоһа Переслери ороһу-
оннарыгар тааһы киллэриини хааччыла-
рын өйдүөх тустаахтыг. Отгон бу улуу-
скага таас хаһаайыстыбатын үлүстүннэт,
көрүүтэ-харайыһа сүүһүнэн үлүст
эбэ ирдэтигэр.

Саха сиригэр промышленнай тэрилтэлэр үлэллэргэ көннөрү тыа сирин олохтоохторуттан уонна бюджеттингэртан үкүлэригэртэн срдуктук олороллор диэн кырдык. Онон "үлэллэргэ Саха сирин атын олохтоохторуттан үтүгүйдик олорор буюуластарына, промышленнай тэрилтэ-

дээрэ чэгчэгэй тэрэ биэрнэхтэахкитэй?», дэжэ ийһыһыны элбэхтэжэ нэһлэхжэ сөл. Мааша уусугута дэжэ өрөспүүбүлүкэ ай-ыгда байдаах сирдэринг үгүсээрэ ыраах, дэжэ олоорбот сирдэрингэр баалара буолар. Холбоора, Эльгэ таас чох байдаах сир Нерюнгрингтан иһин дэжэ 415 км тайлччи уонна Байкало-Амурский магистралтан 300 км сиргэ сытар. Оттон сэдэх тивэр байдаах Тумтор олох да арктикага, хогуу эрлөмтэрэ баар. Ол иһин өрөспүүбүлүсүр үлэһин калбит промышленнай тэригтэлэр аан бастаан ырахан баяһыһыһаа түбөөһүлэр. Туугу да хоостообокко, атыһыһааха сүлдһин; суолу-иһи огуорууга, уот сисһемин тардыһа, оборудоваһыны тэһиэн аарыһаа уонна да атыһаа уону-нан миһиард солкубай өрөспүүсүккэ тэһиһиллэр. Холбоора, "Мечел" хампаань-ыһа Улак-Эльгэ тивэр суолу тутарылар биэр миһиард доллары бараабыта. Итингэн сытаан өрөспүүбүлүкэ сирни-уотун баайа төһө да уратыһык, элбэжэ иһин онноосур "Газпром" курдук Арасы-ыһа бөдөг монополистарын наһаа ымсы-ырдыбат. Ааспыт сыл ахсынныы ыйылар Дюкуускайга Дыгүөр Барыһаан уонна Алексей Миллер кытыһылаах улахан муһыаха "Газпром" бөрөстэһияллэрэ Чайыгданы баһыһаһыһаа полуюкка чэгчэгэйи суох буолуһаһаа, хампаань-ыһага ыраах барыс кэирбөт дэжэ конотук эһиһтэрэ.

Дээ, ол ийнхү Саха сирин салалтатын бэлтгэлтэ промышленнай тэрилтэлэр үлэлэрин бастагы саамай уустук түһүмэлэр нолуожа чыгыштын биэрин уонна атахтарыгар турдахтарына, ону ууратылжа сытар Дальный Востоку, Буриятия Өрөспүүбүлүкэтин, Забайкальскай кыраайы уонна Иркутскай уобалаһы сайыннарыы Сударыстыбынай бырагырааматыгар атын сорус сыһанан туттулуна. Манна нолуожа чыгыштын тэрилтэлэр харыстаммат харчыларын үлэлэтирин хамнастарын үрдэтигэ ыгытталарын туһутар бэриллэхтэрэ. Санатан эттэххэ, Дальный Восток, Буриятия Өрөспүүбүлүкэтин, Забайкальскай кыраайы уонна Иркутскай уобалаһы сайыннарыы Сударыстыбынай бырагырааматын олохо киллэрин түмүгэр Дальный Восток алохтоохторун орто дьыг хамнастар арасыыйытаары орто таһымы 30% кыһарыахтаах.

Сергей МЯКЦУНОВ.

он уонна бырабы-
үлэтэ туох
онна туохха наада-
кырдьахтыы эт-
нирде ээс санаан
устар 27 күнүгэр,
эс күнүгэр ыгытыл-
лах муһуахха Са-
лыгата туох соруту
ох быһааннарын
итигинилэрдээрин
—бэрэсидьиэн Дми-
триевскайа.

ах болонгитикэтэ
нэ олох олоруу
ттан намынах до
үтэ кыгчаан илэр
миллиард кэригт
аха сириэн суурба
ча үлэһээбэт биэн
материальной
ааччылыыларын
пылынна. 2012 сыл
гүкэ бюджеттэрган
ия дьонго социаль
13,1 млрд солкуо
най. Кыамаат ыал
най контракт дьэн
- бэйэ дьыалатын
ча тыһыынчалыы
67 дьыэ кэргэн ыла.
най ийэ ханытаа
орөспүүбүлүкэ
кэргэн" дьэн
этээри ийэ ханыта
ону 6 217 ыал ыла.
э ага саастаах
руүтэ-истиһи үлэ
бынан кырдыаас
э ылар ыаллар бу

кэргэн 2012 сыла с
босхо ылылар. Биз
элбэх сокуоннай
илэи оролоох ыла
атыллаһарга уон
таһабурдэри тутту

2012 сылта нэлэ
рыктаах буолууту
533,8 млн. солкуоба
лар. Инбэлииттэр
оҕолору көрөн
төрөһүүтүгэр, ал
төрөһүүтүгэр үлэ
эбии тэрээһин бы
һаһыллыһа.

Саха сиритэр у модернизациялаах үлэ ыһтылар. 23 олооларга успай үөрдэртэ кылларылар тата 585 оскуола дьиги оборудова дулар. Уустук үөрэнэр, ураты сы адынар оҕолору ол лээхтик кылларер ту школа” дьин ди

2012 сэл сэтгин
оскула учуулалт
тара өрөгүйюн
тайхынга - 40 725 со
прдллынч. 2013 с
чешкай үлэһиттэр
рей 45 797 солкуба
бьлаалтаныр. 2012
рин 11 оскулата
дьлэр сагалтаа,
кыһалара, ол иһиг
өрмүгөнзөһөлөр

Нефислиманназ айылыда соку-
нупан удатыгытгар Саха сир
Дальнай Востока бастагы уола
Арасыыһада - 7-с миаста
ылар. Итинээс доруобуйа харыс-
табылган айдыһаа халыастыба-
лаах сага таһыһа тахсыста
удалан көмөлөөх.

Өрөспүүбүлүктөр өрөйүш-
нары салмаалар ситимиэрэ тари-
лиһа: 4 первичный сосудистый,
травматологической, 5 орун-
төтөрөт отделеһиелар. Дыкуус-
кайга өрөспүүбүлүктэргэ кар-
диологической дистансер сага-
дыһа үлэс көрдө уюһа би-
лиһи специализированый
мамалогический көһ аһыһы-
на. Сага объектары Сунтаар,
Нам, Майа уоһа Төһүлү
бөһүлөктөригэр, итинэн Олоһ-
улуһун Иһилиһа салһиһһи-
һа киһиһиһиһа.

Авастыг сэтгэлдээ, медицинский оборудованиен хаачаархыг хамгаахад тогтмол уламтга. 2011-2012 онуудад модернизациа бичаагаархыг олохх килэрийг чэрчигнэн 3,1 млрд солгуубайга 3000 устуука бичаааги медицинский оборудованиены атьууастаар

2014 сылта Доксуускайга онкологический диспансеры устат 2015 сылтан Доксуускайга Эросуубулуктаагы кардиологический диспансеры тутууну саралар туһунан быһаарыныы ыһылыына. Итин сэрэ 2014 сылта Доксуускайга первичальнай кыны тутуу сараланына.

Өрөспүүбүлүккө бырабылгы ыстыбата коммуналнай оңеыана өрө барыштын тутуута биликтэтин салгыы ыыта үгүн Саха сирийн олохтоохторотунан онголер дьынг сыанал

ийн 34% эрх төлүүлдэг, хамгийн их эрхтэй ийний - 31%, сүүлчийнх нь уу ийний - 40%, талынх нь ийний - 74%, ууну тогсу, сүүрдэг ийний - 28% байна. Малгай өрхсүүбүлүкэ орто кыахтангайны дунд-уот көмөсүнэлгэеэ гэгүтэр төлөбүрүн кэмаагилырай Востокка биэр саамгайаа бусуларын бэлэктөр тогсоох.

Авастыг сылта дули дийо-у
коммунальнай өгөгтүн (ДЬК)
өлүүрүтөр бэйгэт ороскутур
өнгүлөнөр өлүүгэ 22 б
ыһынан 15 дизи кычгал
ыны. Маһыах сордох эбол
уста олорор, үзэллобот бизниси
нэхтэр, бизе уонна өнтон элб
үрлөөх ыаллар бири кийнэ
үрүлдэр дохуот олох олор
һытаһысын кытта түбэһини
ттон көрөт, ДЬКӨуопай обь
үтүр субсидия ыһахта рол о

Тыя сиригэр дьон олор-
оццатыгар толору халаччылы-
ны кэллериинг үлэ сарамна-
а үлэ улууус 17 үзүннэллэ-
хууннарыгар кэин хогчулуну-
н иттигигэ 154 дына холбон-
алысхан үбү - 22,7 млрд сол-
кунай электроэнергетиканы сай-
ыннарыга ыыттылар, 4,98 МВ
жерируйдур кыахталар уон-
у ку усталаах уот ситимигэ
тутуһулар уонна ыларыга
наадыны оҥуһулуннар.

Магнайын нүүмэрдэх хайнхса
Саха сиритэр 2012 сыл устат
356 тыһ. ка. мистэра дык-уот, о
инитэр 184 тыһ. ка. мистэра инди
видуалмай дык кыларивини.
Дык-уот усдубуобатан тулса
рытаа уонна дык-уот объекта
рын тутуугу сударыстабанын
обобул объекта 3,5 млрд. солку
байаа гэннэста.

2012 сылта дынуу хаарбах уонна саахаллалар туруктаах дьыэтэн-уоттан көһөрүүтэ 450,3 млн солкуобай көрүлүннэ. Бастаа 776 киһи көһөрүлүннэ уласта саахаллалар туруктаах 10,3 тыһ. кв. мэттирэ дьыо-уот көтүрүлүннэ. Кэлэр сылларга хаарбах уонна саахаллалар туруктаах дьыэн-уоту көтүрүү тлэмэ лаппа улаатыахтаах - 2016 сылта дэри бу соругу толорууга 14 млрд солкуобай көрүлүнүөтэ.

Тулаялах оролору уони төрөлүт көрүүтө суох квалитет оролору дьизини-уотунан хааччылыы кыстанактык контуруоллар. 2012 сылга бу соругу толоруута эллишард кэрингэ солкуобай бердэ, дьизин 712 куйи хааччылыына. 2013 сылга өссө 391 куйини дьыалитогэ быдананнаа

[illegible]

С. МУКСУНОВ

Хайнат бэчээкээ бариллэр графика: 16 ч 00 м. Бэчээкээ бариллинэ: 16 ч 00 м. "Сага олох" редакционной-издательской холбоһукка 13.05.2013 с. офсетка бачээтэринэ
Аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Индекс: 54907. Хайнат нэдиэлэһэ үстэ: оптуурунньукка, чөлүһүргэ уонна субуотата тахсар.